

Biuletenio tematika ir tema

Švietimo sistema ir politika

Biuletenio laidos antraštė, probleminis klausimas

Optimalaus bendrojo ugdymo proceso organizavimo - mokslo metų trukmės ir intensyvumo - problematika

Esminiai žodžiai

Mokslo metų trukmė, ugdymo kokybė, vasaros atostogos, mokinių pasiekimai, emocinė gerovė, ugdymo proceso organizavimas

Serija ir registracijos numeris

Z-2025-4 ir Z-2025-5

Leidimo data

2025-12-01

Leidimo vieta

Vilnius

Žanras

☒ Analitinė apžvalga ☐ Kita

Šaltiniai: kategorijos

- ☒ Teisės aktai ☐ Politinė komunikacija
☐ Analitinių centrų kūriniai / leidiniai
☒ Žiniasklaidos turinys ☐ Socialinių tinklų turinys
☐ Statistiniai duomenys ☒ Mokslo darbai
☐ Metainformaciniai produktai
☐ Išviešinti slapti / privatūs duomenys

Šaltiniai: nuo - iki

1991 06 25 -
2025 08 23

Šaltiniai: kalbos

- ☒ Lietuvių k. ☐ Lenkų k.
☒ Anglų k. ☐ Kitos ES kalbos
☐ Rusų k. ☐ Kitos

Citavimui (APA stiliumi)

Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2025). *Optimalaus bendrojo ugdymo proceso organizavimo - mokslo metų trukmės ir intensyvumo - problematika* (Z-2025-4 ir Z-2025-5). Vilnius.

Kontaktiniai duomenys

Informacijos analitikos skyrius; analitika@lnb.lt. Nacionalinė biblioteka, Gedimino pr. 51, 01109 Vilnius.

Turinio apžvalga

Šioje apžvalgoje pristatoma:

- mokslo metų trukmės pokyčiai Lietuvoje;
- šalies švietimo sistemos dalyvių laikysenos pokyčių atžvilgiu;
- praktiniai sunkumai, susiję su mokslo metų ilginimu;
- mokinių pasiekimų, emocinės sveikatos ir mokymosi krūvio paralelės;
- situacija kai kuriose užsienio šalyse.

1. Įžanga

Mokslo metų trukmė ir ugdymo proceso intensyvumas yra vieni iš svarbiausių veiksnių, turinčių įtakos švietimo kokybei. Šie faktoriai, tiksliau - teisingas jų subalansavimas - tiesiogiai veikia mokinių pasiekimus, emocinę gerovę ir visos švietimo sistemos efektyvumą.

Lietuvoje jau beveik dešimtmetį tęsiasi diskusija, ar mokymasis vasarą iš tiesų prisideda prie ugdymosi kokybės, ar tik didina įtampas švietimo sistemoje. Nors 2017 m. priimtas sprendimas pailginti mokslo metus buvo grindžiamas Europos ekonominio bendradarbiavimo organizacijos (EBPO)

rekomendacijomis ir siekiu priartinti Lietuvą prie Europos standartų, praktinė patirtis parodė, kad ugdymo trukmės pailginimo ir mokymosi vasarą nepakanka akademiniams pasiekimams gerinti. Pastaraisiais metais diskusiją apie mokslo metų trukmę ypač paaštrino tarpiniai vienuoliktųjų patikrinimai, kurie atskleidė giluminę ugdymo organizavimo problemą – birželį daugelis mokyklų panyra į chaosą, kai vienu metu vyksta egzaminai, konsultacijos ir formaliai tęsiamos pamokos. Dėl to mokinių ugdymo procesas pasidaro fragmentiškas, mokytojų darbo krūvis išauga, o mokymasis birželio mėnesį dažnai tampa mažiau efektyvus. Galima sakyti, kad nuo pirmųjų švietimo reformų iki šiandienos diskusijų dėl tarpinių patikrinimų mokslo metų trukmės klausimas mūsų šalyje išlieka tarp nuolatinių švietimo politikos aktualijų.

Šioje analitinėje apžvalgoje aptariama, kaip keitėsi mokslo metų trukmė nepriklausomoje Lietuvoje, kokie politiniai sprendimai lėmė dabartinį modelį ir kaip išryškėja jo spragos. Lakoniškai aptariamos švietimo sistemos dalyvių nuomonės bei praktiniai mokymosi vasarą sunkumai – klimato sąlygų, egzaminų organizavimo, vaikų užimtumo problemos. Tarptautinis kontekstas leidžia palyginti Lietuvos praktiką su kai kurių kitų šalių patirtimis ir formuluoti įžvalgas, kaip siekti mokslo metų trukmės ir mokymosi intensyvumo pusiausvyros.

2. Mokslo metų trukmės kitimas Lietuvoje

Laisvos Lietuvos švietimo sistema išgyveno prieštarų raidos etapų, švietimo politikos formuotojams siekiant suderinti tarptautines rekomendacijas ir vietos realijas. Šiame skyriuje apžvelgiama, kaip iki šių dienų kito mūsų šalies mokslo metų trukmės politika, kokie buvo pokyčių motyvai, pasekmės ir esminiai sunkumai.

Atgavus Lietuvos nepriklausomybę švietimo sistema buvo kuriama atsisakant sovietinės tvarkos. Švietimo įstatymas įtvirtino humanistinį ugdymą, demokratinį valdymą ir tautinę tapatybę.¹ Įstatyme taip pat buvo nustatyta mokslo metų pradžia rugsėjo 1-ąją,² tačiau jų trukmė dar nebuvo aiškiai reglamentuota. Pradžioje daug dėmesio skirta strateginiams ugdymo proceso klausimams.³ **Konkretūs mokslo metų trukmės standartai pradėti formuluoti 1998-2001 m. Šiuo laikotarpiu įtvirtinti ugdymo planai, pagal kuriuos pradinukams nustatyta 170, o vyresniems mokiniams – iki 195 mokymosi dienų per metus.**⁴ Švietimo ir mokslo ministerija (ŠMM) siekė užtikrinti vienodą ugdymo kokybę visose mokyklose, tačiau išryškėjo nauja problema – **per didelis mokymosi krūvis**.

Dalyvaujant Pasaulio sveikatos organizacijos koordinuojamoje tarptautinėje moksleivių gyvenimo ir sveikatos (angl. *Health Behaviour in School-aged Children, HBSC*) tyrimų programoje 2002 m. atlikta

¹ Bruzgelevičienė, R. (2008). Lietuvos švietimo kūrimas 1988-1997: monografija. Vilnius: Sapnų sala

² Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9A3AD08EA5D0>

³ Žr. 1 šaltinį.

⁴ Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija. (2001). *Lietuvos švietimas 2001*. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.

Lietuvos moksleivių apklausa atskleidė, kad daugiau kaip pusė (59 proc.) 11, 13 ir 15 metų mokinių jautėsi per daug apkrauti mokslais.⁵ Šią tendenciją patvirtino ir kiti panašiu metu atlikti tyrimai.⁶ Tai paskatino diskusijas apie mokymosi krūvio mažinimą. **2005 m. mokymosi krūvis reglamentuotas Sveikatos ministerijos higienos normomis.**⁷ Ugdymo planuose nustatyta, kad nors ugdomoji veikla mokykloje vyksta iki birželio 21 d., pamokos baigiamos birželio 1 d., o likusį laiką organizuojama tik nepamokinė ugdomoji veikla. 2006 m. publikuoto ŠMM iniciatyva atlikto priemonių, skirtų vyresniųjų klasių mokinių mokymosi krūvio mažinimui, veiksmingumo tyrimo ataskaitoje konstatuojama, kad „Mokinių, kaip ir kitų respondentų grupių, mokymosi krūvių vertinimuose nėra itin vieningos nuomonės dėl padidėjusių mokymosi krūvių. Visgi vyraujanti nuomonė – mokymosi krūviai yra per dideli ir būtina juos mažinti, pradedant bendrųjų programų, išsilavinimo standartų ir egzaminų programų korekcijomis“.⁸ Panašu, kad ministerijos parengti krūvio mažinimo planai 2006–2008 metams realybėje nebuvo itin veiksmingi. Ugdytinių apkrova mažėjo formaliai, bet pamokų intensyvumas ir turinio apimtis nesumažėjo.⁹ Per didelis krūvis mokyklose tapo įsisenėjusia Lietuvos švietimo sistemos problema.

2007–2008 m. ugdymo laikas moksleiviams sutrumpintas dešimčia dienų – pradinukai mokėsi 160 dienų, vyresnieji – 185.¹⁰ Ugdymo planuose nebeliko nuostatos, kad nuo birželio 1 d. vyksta papildoma nepamokinė ugdomoji veikla, todėl pamokos galėjo tęstis iki paskutinės mokslo metų dienos – birželio 20 d. Taip buvo tikimasi tolygiau paskirstyti krūvį. Mokymosi dienų skaičius sumažėjo, tačiau mokslo metų trukmė liko 37 savaitės. Šis pokytis buvo grindžiamas siekiu tolygiau paskirstyti mokymosi krūvį ir sumažinti moksleivių patiriamą stresą.¹¹

Nuo 2008 m. iki 2016 m. aukštesniųjų klasių moksleivių mokslo metai palaipsniui buvo trumpinami nuo 37 iki 34 savaitių.

1 lentelė. VI–IX ir XI klasių mokslo metų pabaiga ir trukmė 2008–2016 m.
© 2008–2016 m. ŠMM ugdymo programos.

Metai	Ugdymo pabaiga (d.)	Ugdymo trukmė (sav.)
2008	birželio 20 d.	37
2009	birželio 19 d.	36
2010	birželio 11 d.	35
2011	birželio 10 d.	35
2012	birželio 8 d.	35
2013	birželio 7 d.	35
2014	birželio 6 d.	35
2015	birželio 5 d.	35
2016	birželio 4 d.	34

⁵ Lenčiauskienė, I., Zaborskis, A. (2005). Per didelio mokymosi krūvio įtaka moksleivių sveikatai. Prieiga per internetą: [https://visuomenessveikata.hi.lt/uploads/pdf/visuomenes%20sveikata/VS_2005_3\(30\).pdf](https://visuomenessveikata.hi.lt/uploads/pdf/visuomenes%20sveikata/VS_2005_3(30).pdf)

⁶ Mikėnė, S. (2019 m. spalio 23 d.). Kiek laiko mokosi Lietuvos mokiniai palyginti su kitomis Europos šalimis ir kokią poveikį mokymosi laikas turi mokinių pasiekimams? Prieiga per internetą: https://smsm.lrv.lt/public/canonical/1724998794/5893/Kiek-laiko-mokosi-Lietuvos-mokiniai_Internetui.pdf

⁷ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. birželio 9 d. įsakymas Nr. V-476 Dėl Lietuvos higienos normos HN 21:2005 „Bendrojo lavinimo mokykla. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.258017>

⁸ Priemonių, skirtų vyresniųjų klasių mokinių mokymosi krūvio mažinimui, veiksmingumas. (2006). Prieiga internete: https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/kiti/Kruviu_ataskaita_0702.pdf

⁹ Sketerskienė, R. (2009). Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų 6 ir 8 klasių mokymosi krūvis bei jo sąsaja su sveikata. Prieiga per internetą: <https://epublications.vu.lt/object/elaba:2008013/2008013.pdf>

¹⁰ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. balandžio 4 d. įsakymas Nr. ISAK-604 Dėl 2007–2008 mokslo metų bendrųjų ugdymo planų. Prieiga per internetą: <https://e-seimasx.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.296135>

¹¹ Žr. 6 šaltinį.

Nors atostogos pailgėjo, ugdymo turinys nebuvo sumažintas, todėl krūvis dar išaugo ir mokiniai nespėjo įsisavinti programų.¹²

Nuo 2006 m. Lietuva dalyvauja EBPO vykdomame 15-mečių pasiekimų tyrime (angl. *Programme For International Student Assessment, PISA*). Šis tarptautinis tyrimas suteikia galimybę išsamiai analizuoti mokinių, baigiančių privalomąjį ugdymą, žinias ir gebėjimus. Jo duomenys leidžia įvertinti, kaip mokymosi rezultatai skiriasi tarp įvairių socialinių ir ekonominių grupių, bei nustatyti pagrindinius veiksnius, lemiančius mokinių pasiekimus tiek šalies viduje, tiek tarptautiniu mastu. Siekiant stebėti pokyčius ir ilgalaikes tendencijas, tyrimas atliekamas periodiškai – kartojamas kas kelerius metus.

2015 m. PISA tyrimas parodė, kad Lietuvos penkiolikmečių pasiekimai išlieka žemiau EBPO šalių vidurkio.¹³ Tyrimo vertinimai Lietuvoje sulaukė įvairių nuomonių, buvo ir teigiančių, kad jo rezultatai manipuluojama.¹⁴ Taip pat glumino ir tais pačiais metais atlikto ketvirtokų tarptautinio matematikos ir gamtos mokslų gebėjimų tyrimo (angl. *Trends in International Mathematics and Science Study, TIMSS*) rezultatai,¹⁵ pagal kuriuos lietuvių pasiekimai buvo aukščiau vidurkio. EBPO, remdamasi PISA tyrimo rezultatais, parengė išsamią Lietuvos švietimo politikos apžvalgą. Joje nacionalinė švietimo sistema lyginta su kitų organizacijos šalių, įvertinti jos privalumai ir pateikta rekomendacijų, kaip tobulinti švietimo politiką, kad Lietuva pasiektų EBPO standartus.

EBPO pabrėžė, kad mokymosi laikas yra vienas iš veiksnių, galinčių prisidėti prie geresnių mokinių pasiekimų, ir pateikė siūlymus, kaip jį būtų galima pailginti, t. y.:¹⁶

- pridėti mokymosi dienų mokslo metuose;
- prailginti privalomojo ugdymo trukmę;
- padidinti pamokų skaičių per dieną.

Apibendrinami šias rekomendacijas ekspertai pažymėjo, kad tinkamiausias sprendimas Lietuvai būtų pailginti mokslo metus ir pradėti pradinį ugdymą metais anksčiau.¹⁷ Buvo teigiama, kad ilgesni mokslo metai padės sumažinti krūvį, suteiks daugiau laiko projektinėms veikloms ir pagerins mokinių pasiekimus, taip pat, kad ankstyvas ugdymas turi didelę įtaką sėkmingai vaiko raidai ir jo mokymuisi.¹⁸

¹² Ten pat.

¹³ Nacionalinis egzaminų centras. (2016). Tarptautinis penkiolikmečių tyrimas OECD PISA 2015. Ataskaita. Prieiga per internetą: https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/teisine_informacija/pisa-2015-ataskaita.pdf

¹⁴ Targamadzė, V. (2016 m. gruodžio 14 d.). Spekuliacija reitingais, tyrimais, arba Tiesiog dūzgė. Prieiga per internetą: <https://www.bernardinai.lt/2016-12-20-spekuliacija-reitingais-tyrimais-arba-tiesiog-duzge>

¹⁵ Nacionalinis egzaminų centras. (2016). Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas. Ataskaita. Prieiga per internetą: https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/teisine_informacija/timss-2015-tarptautinis-matematikos-ir-gamtos-mokslu-tyrimas-matematika.pdf

¹⁶ OECD (2017). Education in Lithuania. Reviews of National Policies for Education. OECD Publishing, Paris. Prieiga per internetą: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2017/10/education-in-lithuania_g1g8073f/9789264281486-en.pdf

¹⁷ ŠMM. (2015 m. lapkritis). Švietimo problemos analizė. Pradinio ugdymo organizavimo ypatumai: kiek tai turi įtakos mokinių pasiekimams? Prieiga per internetą: https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/svietimas/Pradinio-ugdymo-organizavimo-ypatumai_2015%20Nr12.pdf

¹⁸ Petrauskienė, J. (2018 m. birželio 11 d.). Kodėl ilgesni mokslo metai naudingi mokiniams? Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/nuomones/jurgita-petrauskiene-kodel-ilgesni-mokslo-metai-naudingi-mokiniams-18-985176>

Remiantis EBPO rekomendacijomis ir siekiant priartėti prie Europos šalių mokymosi laiko vidurkio, **2016 m. pradėta mokslo metų trukmės ilginimo reforma.**¹⁹ Skaiciuota, kad per 12 metų Lietuvos mokiniai mokėsi maždaug 1 000 valandų mažiau nei jų bendraamžiai užsienyje, o pradinukai, lyginant visas EBPO priklausančias šalis, ugdėsi trumpiausiai.²⁰ **Pirmiausia 2016 m. įvestas privalomas priešmokyklinis ugdymas (nuo šešerių metų). 2017–2018 m. ugdymo planuose buvo pridėta 10 ugdymo dienų (pradinukams panaikinus papildomas atostogas), o nuo 2018–2019 m. pridėtos dar 5 dienos.**²¹

Igyvendinus antrąjį pokyčių etapą, pradinių klasių mokiniai pirmą kartą mokėsi ir vasarą. Pažymėtina, kad, net ir pailginus mokslo metus, Lietuvoje vaikai mokėsi trumpiau nei daugelyje kitų Europos šalių.

2019 m. vasarą šalį alinusi karščio banga paskatino diskusijas apie mokyklų pritaikymą ugdymui birželio mėnesį.²² Švietimo bendruomenės atstovai kėlė klausimą, kodėl sunkiai pakeliami karščiai, kaip ir didelis šaltis, nėra pripažįstami ekstremalia situacija, leidžiančia atšaukti pamokas. Taip pat buvo siūlymų mokslo metus pradėti anksčiau, pavyzdžiui, rugpjūčio 1-ąją ar 15-ąją.²³ Tuometis švietimo ministras Algirdas Monkevičius pripažino problemą ir kartu su Sveikatos apsaugos ministerija aiškiau reglamentavo higienos normas bei nustatė, kad jei patalpų temperatūra viršija 26°C, o lauko – 30°C, mokyklų vadovai turi keisti pamokų organizavimą arba jas stabdyti.²⁴ Taip pat buvo žadama ieškoti lėšų oro kondicionavimo sistemoms įsigyti.²⁵ Vėliau vis daugiau švietimo įstaigų įsirengė kondicionierius ar modernizavo vėdinimo sistemas.²⁶ 2019–2020 m. ugdymo dienos buvo trumpinamos dėl COVID-19 pandemijos. Siekiant kompensuoti mokymosi praradimus dėl nuotolinio ugdymo ir padėti geriau pasiruošti egzaminams, 2021 m. IV gimnazijos klasės mokiniams ugdymo laikas pailgintas penkiomis dienomis – iki 170 dienų.

Nuo 2023–2024 mokslo metų įvesta tarpinių patikrinimų sistema III gimnazijos klasėje.²⁷ Šis pokytis lėmė III gimnazijos klasės ugdymo sutrumpinimą iki 180 d., kad mokiniai turėtų daugiau laiko konsultacijoms prieš egzaminus. Naujų egzaminų organizavimas, kai mokytojai dirba patikrinimų vykdytojais ir darbų vertintojais, lėmė naujas mokyklų problemas vasarą. Žiniasklaidoje teigta, kad dėl sudėtingos egzaminų tvarkos mokyklų bendruomenės birželį dažnai atsidurdavo situacijoje, kai

¹⁹ Jurčenkaitė, I. (2017 m. birželio 7 d.). *Mokslo metų ilginimas: vis tiek teks mokytis vasarą*. Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/svietimas/mokslo-metu-ilginimas-vis-tiek-teks-mokytis-vasara-233-807948>

²⁰ EBPO atstovas A. Schleicheris: Lietuvos mokiniai brangiai moka už ilgą atostogą (2017 m. balandžio 10 d.). Prieiga per internetą: <https://www.bernardinai.lt/2017-04-10-ebpo-atstovas-a-schleicheris-lietuvos-mokiniai-brangiai-moka-uz-ilga-atostoga>

²¹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. birželio 2 d. įsakymas Nr. V-442 Dėl 2017–2018 ir 2018–2019 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c84fe3124a2a11e78869ae36ddd5784f>

²² Jakubauskas, R. (2019 m. lapkričio 10 d.). *Nuspręsta, kokia aukščiausia temperatūra gali būti mokyklose ir kada dėl karščio galima į ją neiti*. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/education/nuspresta-kokia-auksciausia-temperatura-gali-buti-mokyklose-ir-kada-del-karscio-galima-i-ja-neiti-82748379>

²³ Platūkytė, D. (2019 rugpjūčio 20 d.). *Mokslo metų ilginimas: vieni pyksta dėl per karščius alpančių mokinių, kiti mato naujas edukacijų galimybes*. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1089550/mokslo-metu-ilginimas-vieni-pyksta-del-per-karscius-alpanciu-mokiniu-kiti-mato-naujas-edukaciju-galimybes>

²⁴ Ministerija nustatė, kada mokiniai per karščius gali neiti į mokyklą (2019 rugpjūčio 30 d.). Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/svietimas/ministerija-nustate-kada-mokiniai-per-karscius-gali-neiti-i-mokykla-233-1195300>

²⁵ Jakubauskas, R. (2019 birželio 21 d.). *A. Monkevičius sprendimus dėl mokslo metų trukmės žada priimti rugpjūtį*. Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/a-monkevicius-sprendimus-del-mokslo-metu-trukmes-zada-priimti-rugpjuti-56-1163444>

²⁶ Žr. 24 šaltinį.

²⁷ Tarpinius patikrinimus bus galima perlaikyti, į atestatą siūloma rašyti aukštesnį vertinimą. (2023 liepos 24 d.). Prieiga per internetą: <https://smsgm.lrv.lt/lt/naujienos-1/pranesimai-ziniasklaidai-1/tarpinius-patikrinimus-bus-galima-perlaikyti-i-atestata-siuloma-rasyti-aukstesni-vertinima>

nebevyko tikras ugdymas, o tik jo imitacija.²⁸ **Dabartinis sprendimas 2025-2027 m. bendruosiuose ugdymo planuose sutrumpinti mokslo metus 5-10 klasėms penkiomis dienomis yra tiesioginis atsakas į tarpinių patikrinimų sukeltą sumaištį.** Naujuose planuose numatyta, kad sutrumpinus savaitę 5-10 klasėms sutaupytas laikas bus panaudotas mokymosi pagalbai bei konsultacijoms. Kontaktinių valandų skaičius išlieka toks pat, tik perskirstytas.^{29, 30} Kai kurių ekspertų nuomone, mokslo metų trumpinimas savaitę nepadės išspręsti visų susikaupusių problemų.³¹

Lietuvos švietimo sistemos raida susijusi su nuolatiniu balansavimu tarp aukštesnių rezultatų siekio ir pastangų apsaugoti mokinius bei mokytojus nuo perteklinio krūvio. Keičiant mokslo metų trukmę ir intensyvumą bandoma atrasti dermę ne tik su tarptautiniais standartais, bet ir vietos gyvenimo tempu bei bendruomenių poreikiais. Šiandien ugdymo sistema vis dar ieško optimalaus ritmo tarp akademinių tikslų, poilsio, motyvacijos ir mokymosi kokybės. Dabartiniai sprendimai rodo, kad ši pusiausvyra dar trapi, todėl išlieka klausimas, ar mokslo metų trumpinimas taps ilgalaikio pokyčio pradžia, ar bus tik laikinas atsakas sprendžiant susikaupusią įtampą.

3. Nuomonių dėl mokslo metų trukmės įvairovė

Mokslo metų trukmės klausimas svarbus įvairioms socialinėms grupėms – nuo mokinių ir tėvų iki mokytojų bei mokyklų vadovų. Kiekviena veikėjų grupė jį vertina pagal savo interesus ir patirtį švietimo procese. Šiame skyriuje trumpai aptariama, kaip įvairių švietimo sistemos dalyvių pozicijos ir argumentai formavo dabartinį sprendimą dėl mokslo metų trukmės, kokios problemos bei įžvalgos dėl tolesnės švietimo politikos krypties išryškėjo nagrinėjant viešąjį diskursą šia tema.

LRT užsakymu „Baltijos tyrimų“ 2025 metų balandį atlikta apklausa parodė, kad 61 proc. suaugusių Lietuvos gyventojų mano, kad mokslo metus trumpinti reikėtų. Maždaug trečdalis respondentų nurodė mokslo metų trumpinimui nepritariantys, tarp jų – asmenys su aukštuoju išsilavinimu, su mažiausiomis (iki 1 200 eurų) šeimos pajamomis per mėnesį, bedarbiai ir namų šeimininkės, kitų tautybių gyventojai. **Idėjai trumpinti mokslo metus pritarė net 87 proc. iš 109-ių atskirai apklaustų moksleivių.**³²

²⁸ Paulauskaitė, A. (2025 gegužės 21 d.). Mokyklų vadovai palaiko sprendimą trumpinti mokslo metus: vyksta ugdymo proceso imitacija. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/svietimas/45/2570226/mokyklu-vadovai-palaiko-sprendima-trumpinti-mokslo-metus-vyksta-ugdymo-proceso-imitacija>

²⁹ Lietuvos Respublikos švietimo ministro 2025, gegužės 21 d. įsakymas VR-559 Dėl 2025-2026 ir 2026-2027 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/dcde0d24360d11f08fdabd4950271e2c>

³⁰ Murauskaitė, A. (2025 m. gegužės 21 d.). Mokslo metus trumpinanti Popovienė: daliai mokinių pamokos birželį – laisvalaikio forma. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/svietimas/45/2569131/mokslo-metus-trumpinanti-popoviene-daliai-mokiniu-pamokos-birzeli-laisvalaikio-forma>

³¹ Reagavo į trumpinamus mokslo metus: ypač džiaugtis nederėtų, turbūt nebuvo kitos išeities. (2025 m. gegužės 21 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/svietimas/45/2570171/reagavo-i-trumpinamus-mokslo-metus-ypac-dziaugtis-nederetu-turbut-nebuvo-kitos-iseities>

³² Murauskaitė, A. (2025 gegužės 2 d.). Ar birželį vaikams reikia mokytis? Nuo augančių rezultatų – iki numuolinamų savaitės. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/svietimas/45/2550363/ar-birzeli-vaikams-reikia-mokyti-nuo-auganciu-rezultatu-iki-numuolinamu-savaiciu>

Lietuvos moksleivių sąjunga sprendimą ilginti mokslo metus kritiškai vertino dar 2018 m., nes nuo pat reformos pradžios abejojo dėl jos efektyvumo. Buvusio organizacijos prezidento Jono Trumpos teigimu, pratęsus mokslo metus tikėtasi, kad daugiau laiko bus skirta ugdymo programoms, tačiau dabar mokiniai patys mato, kaip praleidžia paskutines savaites mokykloje. Švietimo procesas praktiškai nebevyksta, o moksleiviai nėra patenkinti projektinėmis veiklomis vasarą ir jų kokybę vertina skeptiškai.³³ Moksleivių atstovų nuomone, pastaruosius metus nebuvo skirta pakankamai resursų sistemai tvarkyti ir būtina iš esmės peržiūrėti situaciją.

Lietuvos mokyklų vadovų asociacija nurodė palaikanti sprendimą trumpinti mokslo metus, reaguojant į visuomenės lūkesčius, kylančius administracinius sunkumus ir ugdymo birželio mėnesį neefektyvumą, Tačiau pabrėžta, kad tai negali būti ilgalaikė išeitis. Asociacijos vadovo Dainiaus Žvirdausko teigimu, trumpinimas neišspręs susikaupusių problemų, o stabilizavus situaciją vertėtų iš naujo persvarstyti šį klausimą. Mokyklų vadovai sutinka, kad egzaminų ir tarpinių patikrinimų organizavimas birželio mėnesį trikdo mokyklų darbą ir kelia chaosą, todėl mokslų trumpinimas šiuo metu yra neišvengiamas, tačiau tai turėtų būti laikoma pereinamuoju sprendimu, kol bus pertvarkyta egzaminų organizavimo struktūra.³⁴ 2024 m. rudenį žiniasklaidos kalbinti **Lietuvos gimnazijų ir progimnazijų asociacijų** vadovai abejojo, ar reikėtų trumpinti mokslo metus. Komentuodama dar 2024 m. rudenį LRT iniciatyva atliktą apklausą, kuri atskleidė, kad 60 proc. respondentų būtų už trumpesnius mokslo metus, Progimnazijų asociacijos vadovė Jūratė Lazdauskienė teigė, kad nors 2018 m. juos pailginus kai kurios mokyklos vis dar susiduria su organizaciniais ir infrastruktūriniais iššūkiais, svarbu ne grįžti prie trumpesnių metų, o tobulinti esamus procesus. Ji pabrėžė, kad kokybiškas ugdymas priklauso ne tik nuo mokslo metų trukmės, bet ir nuo prasmingo, nuoseklaus veiklų planavimo, todėl svarbu ugdymo procesus nuolat gerinti, o ne atlikti kardinalius pokyčius. Tiesa, ji atkreipė dėmesį, kad reikėtų atsižvelgti ir į mokinių nuomonę dėl mokslo metų trumpinimo, nes jie „taip pat pastebi problemas, su kuriomis susiduria švietimo įstaigos“.³⁵ Savo ruožtu Gimnazijų asociacijos prezidentas Darius Mockus pažymėjo, kad sprendimai dėl mokslo metų trukmės turi būti grindžiami objektyviais duomenimis, o ne emocijomis. Jo nuomone, būtina vertinti realų pokyčių poveikį mokinių švietimo kokybei.³⁶

Lietuvos švietimo tarybos siūlymu mokslo metai turėtų likti tokios pačios trukmės, tačiau reikėtų lanksčiau žiūrėti į ugdymo struktūrą. Tarybos pirmininkė Saulė Mačiukaitė-Žvinienė tokią nuostatą grindžia edukologijos srities studijomis, kurios liudija koreliaciją tarp ilgesnių mokslo metų ir gerėjančių švietimo kokybės rodiklių. Pasak jos, studijos rodo, kad mokslo metų trumpinimas keltų riziką

³³ Kanopackienė, K. (2024 m. spalio 10 d.). Mokiniai norėtų trumpesnių mokslo metų ir nurodė kodėl. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/mokiniai-noretu-trumpesniu-mokslo-metu-ir-nurode-kodel-120056106>

³⁴ Paulauskaitė, A. (2025 m. gegužės 21 d.). Mokyklų vadovai palaiko sprendimą trumpinti mokslo metus. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/svietimas/45/2570226/mokyklu-vadovai-palaiko-sprendima-trumpinti-mokslo-metus-vyksta-ugdymo-proceso-imitacija>

³⁵ Aleknavičienė, K. (2024 m. spalio 10 d.). 60 proc. gyventojų – už trumpesnius mokslo metus, bet ekspertai skeptiški, nesidairo atgal. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2379805/60-proc-gyventoju-uz-trumpesnius-mokslo-metus-bet-ekspertai-skeptiski-nesidairo-atgal>

³⁶ Ten pat.

neformaliojo ugdymo galimybėms.³⁷ Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijos kanclerės Linos Kaminskienės požiūriu, mokslo metai galėtų likti tokios pačios trukmės, tačiau vasaros laikotarpis turėtų būti skirtas asmeniniam lavinimui be skubėjimo. Remdamasi tyrimais ji pabrėžia, kad vasarą mokinių mokymosi efektyvumo kreivė paprastai smunka ir nepanašu, kad vasaros laikotarpis gali kompensuoti žinių spragas. Kita vertus, ilgesnis ugdymas pasitarnauja šeimoms, nes vaikams suteikiama saugi aplinka ir užimtumas.³⁸

Lietuvos švietimo darbuotojų profesinė sąjunga (LŠDPS) nuosekliai laikėsi pozicijos, kad mokslo metų ilginimas buvo klaidingas sprendimas ir ragino grįžti prie trumpesnių mokslų. Organizacija ilgą laiką kėlė šį klausimą ir jos nuoseklus spaudimas prisidėjo prie pokyčių. Profesinės sąjungos pirmininkas Andrius Navickas teigė, kad sprendimas ilginti mokslo metus buvo labiau orientuotas į socialinius, o ne pedagoginius tikslus – siekta užtikrinti vaikų užimtumą birželio mėnesį, kai tėvai dirba, tačiau tai neprisidėjo prie ugdymo kokybės gerinimo. LŠDPS nuomone, mokytojai ir mokiniai geriausiai supranta, kad birželį pamokų kokybė dažnai smunka, todėl ugdymas tampa formaliu improvizavimu, o ne prasmingu darbu. Taip pat įspėjama, kad problemos esmė yra ne vien mokslo metų trukmė – reikia iš esmės peržiūrėti mokytojų darbo krūvius, etatų sistemą, vertinimo tvarką ir ugdymo turinio paskirstymą.^{39, 40}

Šeimų asociacija laikosi pozicijos, kad mokslo metų trumpinti nereikia – priešingai, būtina gerinti ugdymo birželio mėnesį kokybę ir planavimą, kad šis laikotarpis būtų prasmingas bei produktyvus. Pasak asociacijos atstovės Urtės Žukauskaitės-Zabukės, mokslo metų pailginimas 2018 m. buvo sėkmingas sprendimas, nes padėjo užtikrinti nuoseklesnį mokymosi ritmą, sumažino per ilgą vasaros poveikį mokinių žinioms ir palengvino grįžimą į mokyklą rudenį.⁴¹ Asociacijos teigimu, trumpinant mokslo metus kiltų praktinių sunkumų šeimoms, nes vasaros atostogos taptų per ilgąs, o tėvams būtų sudėtinga pasirūpinti vaikų užimtumu.⁴² Čia svarbu pastebėti, kad 2017 metų balandį „Vilmorus“ atliktos apklausos duomenimis mokslo metų ilginimui nepritarė net 72,2 proc. mokyklinio amžiaus vaikus auginančių tėvų.⁴³ Komentuodamas situaciją **Tėvų forumo** tarybos pirmininkas Kęstutis Mikolajūnas priminė, kad ilginant mokslo metus buvo siūloma į prisidedančias savaites įtraukti įvairesnių veiklų. Pasak jo, toks lūkestis pasirodė esąs sunkiai išpildomas, nes mokykloms kyla daug organizacinių problemų – trūksta pedagogų, lėšų transportui ir kitų išteklių, todėl papildomos savaitės neretai išnaudojamos neefektyviai. Be to,

³⁷ Murauskaitė, A. (2025 m. gegužės 6 d.). Išsakė požiūrį dėl mokslo metų trukmės: kuo ilgesni, tuo švietimo rodikliai aukštesni. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/svietimas/45/2555280/issake-poziori-del-mokslo-metu-trukmes-kuo-ilgesni-tuo-svietimo-rodikliai-aukstesni>

³⁸ Žr. 32 šaltinį.

³⁹ Jurčėnaitė, I. (2025 m. gegužės 23 d.). Navickas: ilginti mokslo metus buvo kvaila. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/education/navickas-ilginti-mokslo-metus-buvo-kvaila-120112257>

⁴⁰ LŠDPS pirmininko A. Navicko interviu apie mokslo metų trumpinimą apžvalga (LRT „Lietuva kalba“, Delfi TV, TV3, Alfa TV, Žinių radijas) (2025 m. balandžio 13 d.). Prieiga per internetą: <https://lsdps.lt/lsdps-pirmininko-a-navicko-interviu-apie-mokslo-metu-trumpinima-apzvalga-lrt-lietuva-kalba-delfi-tv-tv3-alfa-tv-ziniu-radijui>

⁴¹ Murauskaitė, A. (2025 m. kovo 20 d.). Ginčai dėl mokslo metų trukmės: nuo intensyvesnio mokymosi iki „ką vaikai vasarą veiks?“ Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2517350/gincai-del-mokslo-metu-trukmes-nuo-intensyvesnio-mokymosi-iki-ka-vaikai-vasara-veiks>

⁴² Murauskaitė, A. (2025 m. gegužės 2 d.). Ar birželį vaikams reikia mokytis? Nuo augančių rezultatų – iki numuolinamų savačių Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/svietimas/45/2550363/ar-birzeli-vaikams-reikia-mokytis-nuo-auganciu-rezultatu-iki-numuolinamu-savaciui>

⁴³ Andrukaitytė, M. (2017 m. balandžio 15 d.). Apklausa: mokslo metų ilginimui nepritaria 63 proc. gyventojų. Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/apklausa-mokslo-metu-ilginimui-nepitaria-63-proc-gyventoju-56-784062>

tėvams kyla sunkumų planuojant, kuo užimti vaikus vasarą. Tiesa, vyresni mokiniai šį laiką išnaudoja kaip galimybę užsidirbti. Taigi, vertėtų daugiau dėmesio skirti sklandesnio ugdymo birželio mėnesį organizavimui – geriau planuoti egzaminų laikotarpį ir pamokų laiką bei ieškoti būdų įtraukti mokinius į papildomas veiklas.⁴⁴

Dar 2019 metų liepą Lietuvos savivaldybių asociacijos atlikta apklausa parodė, kad **dauguma savivaldybių (40 iš 49 dalyvavusių apklausoje) – už trumpesnius mokslo metus**. Anot asociacijos viceprezidento Šarūno Vaitkaus, užtikrinti efektyvų mokymosi procesą birželį trukdo tiek oro sąlygos, tiek egzaminai – dauguma šalies mokyklų nepritaikytos dirbti per karščius, o vykstant brandos egzaminams iškyla ir patalpų trūkumo problema. Be to, savivaldybės pabrėžė, kad Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos rekomendacijos dėl ugdymo kitose erdvėse kelia nemažai sunkumų, nes muziejai nepajėgūs priimti visų norinčiųjų.⁴⁵

Kaip matyti, viešajame diskurse mokslo metų trukmės klausimu išryškėja skirtingi švietimo sistemos dalyvių prioritetai. Mokiniai, pedagogai, savivaldos atstovai ugdymo proceso trumpinimą vertina kaip būtiną atsaką į praktinius mokymo(si) organizavimo birželio mėnesį sunkumus ir menką efektyvumą, o dalis ekspertų ir tėvų akcentuoja ilgesnio ugdymo naudą užtikrinant žinių tęstinumą bei socialinį stabilumą. Dauguma švietimo sistemos dalyvių sutaria, kad mokslo metų trumpinimas šiuo metu yra neišvengiamas (bet laikinas) sprendimas, padėsiantis mokykloms suvaldyti vasarą dėl egzaminų ir kitų aplinkybių kylančią suirutę, tačiau ilgalaikėje perspektyvoje būtina sistemiškai spręsti ugdymo proceso planavimo, egzaminų organizavimo ir švietimo įstaigų infrastruktūros klausimus.

4. Mokymo(si) vasarą probleminiai aspektai

Diskusijos apie mokslo metų trukmę atidengia nemažai sklandžiam ugdymo(si) procesui trukdančių praktinių švietimo sistemos problemų, tarp kurių – egzaminų ir pamokų organizavimas tuo pačiu metu, su efektyviu darbu ir mokymusi nesuderinamos meteorologinės sąlygos, infrastruktūros trūkumai ir vaikų užimtumo aspektai. Kartu šie klausimai sudaro platesnį kontekstą, atskleidžiantį, kaip mokslo metų trukmės pokyčiai veikia mokyklų, pedagogų, šeimų ir mokinių gyvenimo tikrovę.

2019 metais rekordiniai karščiai privertė dalį mokyklų trumpinti pamokas, o kai kuriose švietimo įstaigose ugdymo procesas buvo visiškai sustabdytas. Tada Lietuvos savivaldybių asociacijos atlikta apklausa, kurioje dalyvavo 49 savivaldybės, parodė, kad vos 3 mokyklos buvo pritaikytos arba iš dalies pritaikytos darbui karštomis dienomis.⁴⁶ **Didelė dalis mokyklų vis dar neturi tinkamų sąlygų organizuoti pamokas per karščius.** 2024 metų lapkritį Higienos instituto atliktos bendrojo ugdymo mokyklose

⁴⁴ Žr. 32 šaltinį.

⁴⁵ Jačauskas, I. (2019 m. liepos 29 d.). Du trečdaliai savivaldybių norėtų grąžinti trumpesnius mokslo metus. Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/du-trecdaliai-savivaldybiu-noretu-grazinti-trumpesnius-mokslo-metus-56-1180658>

⁴⁶ Šalies savivaldybės pasisako už mokslo metų trumpinimą. (2019 m. liepos 29 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lsa.lt/naujienos/2019/07/29/salies-savivaldybes-pasisako-uz-mokslo-metu-trumpinima>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

dirbančių visuomenės sveikatos specialistų apklausos ataskaitoje rašoma, kad 73,3 proc. respondentų nurodė, jog ugdymo įstaigoje per karščius būna karšta ir labai karšta. 52,1 proc. apklaustųjų teigė, kad mokykloje nėra kondicionierių. 45 proc. mokyklų mano, kad nėra pasiruošusios karštomis vasaros dienoms.⁴⁷

Esama mokslinių tyrimų, kurie patvirtina, kad **aukšta aplinkos temperatūra neigiamai veikia pažintines funkcijas**, darbinę atmintį, dėmesio koncentraciją, sprendimų priėmimą, taip pat, kad mokymasis nepakankamai vėdinamose patalpose karščio bangų metu mažina kognityvinę veiklą ir mokymosi rezultatus.^{48, 49} Pvz., 2016 m. vasarą tyrimą atlikę Harvardo universiteto mokslininkai nustatė, kad studentai, kurie karščio bangų metu mokėsi be kondicionierių, kognityvinius testus atliko prasčiau, ypač blogėjo reakcijos laikas ir matematiniai gebėjimai.⁵⁰ Šie duomenys pabrėžia mokyklų infrastruktūros gerinimo svarbą, siekiant užtikrinti optimalias mokymosi sąlygas visiems mokiniams.

Įvedus naują egzaminų tvarką mokyklų žmogiškieji resursai vasarą tapo dar labiau išskaidyti, pedagogų darbo krūvis ženkliai padidėja, o ugdymas birželį dažnai vykdomas tik formaliai.

Egzaminų vykdymui kviečiami mokytojai ir iš pradinių mokyklų, ir iš progimnazijų, todėl jaunesniųjų klasių mokinių ugdymas tampa fragmentiškas. Prasidėjus egzaminų laikotarpiui akivaizdžiai krenta mokslus tęsiančių vaikų ugdymo kokybė ir mokytojų darbo efektyvumas. Kaip jau minėta, mokslo metų trumpinimas buvo būtinas, tačiau tai nėra veiksmingas ilgalaikis sprendimas, skirtas užtikrinti kokybišką ugdymą. Negana to, pagrindiniai sunkumai, tokie kaip sudėtingas egzaminų organizavimas ir išaugantis pedagogų darbo krūvis, niekur nedingo. Norint gerinti situaciją, reikia peržiūrėti egzaminų organizavimo tvarką ir numatyti papildomus žmogiškuosius išteklius.⁵¹

Edukacijų organizavimas ugdymo metu yra svarbi priemonė, skirta didinti mokymosi veiklą įvairovę ir skatinti patirtį už klasės ribų. Edukacijas siūloma rengti egzaminų metu, tačiau būtent birželį išryškėja tokių užsiėmimų prieinamumo problemos. Vasaros pradžioje pakyla edukacinių

veiklų paklausa, ima trūkti transporto, pabrangsta jo nuoma. Tai tampa kliūtimi regionų moksleiviams, kurių galimybės rinktis papildomas užklasines veiklas ir taip yra ribotos. Jei sostinės mokiniai turi gausų kultūros ir edukacinių centrų pasirinkimą ir lengvesnę prieigą prie jų teikiamų paslaugų, tai regionų vaikai dažniausiai yra priversti tenkintis menka edukacijų pasiūla ar visai neturi galimybės dalyvauti išvykose. Mieste problemos kitos – mokytojai skundžiasi, kad vaikai išlepę, todėl sugalvoti kokių nors įdomesnių

⁴⁷ Higienos institutas. (2024). Mokyklų vidaus aplinkos sąlygos karščių metu ir mažinimo/prisitaikymo prie karščio priemonės. Ataskaita. Prieiga per internetą:

https://www.hi.lt/uploads/Sveikatos%20stiprinimo%20centras/Skyriu_info/Aplinkos_sveikata/Klimatas_ir_sveikata/Ataskaita_karscio_apklausa_2024.pdf

⁴⁸ Gaoua, N. (2010). The Effects of Heat Exposure on Cognitive Performance. Prieiga per internetą:

https://www.researchgate.net/publication/269644322_The_Effects_of_Heat_Exposure_on_Cognitive_Performance

⁴⁹ Hancock, P. A., Vasmatazidis, P. (2003). Effects of heat stress on cognitive performance: The current state of knowledge. Prieiga per internetą: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/0265673021000054630>

⁵⁰ Laurent, J. G., Williams, A., Oulhote, Y., Zanobetti, A., Allen, J. G., Spengler, J. D. (2018). Reduced cognitive function during a heat wave among residents of non-air-conditioned buildings: An observational study of young adults in the summer of 2016. Prieiga per internetą: <https://journals.plos.org/plosmedicine/article?id=10.1371/journal.pmed.1002605>

⁵¹ Žr. 41 šaltinį.

veiklų būna sunku.⁵² Be to, konstatuojama, kad per įvairias išvykas prarandama labai daug pamokų laiko, kadangi, mokytojui išvykus su viena klase, kiti mokiniai nebegali dalyvauti jo pamokose.⁵³ Siekiant, kad visiems moksleiviams būtų užtikrintas lygiavertis edukacinių veiklų prieinamumas, reikia atsižvelgti į skirtingas sąlygas, įvertinti, ar ekskursijas tikrai verta sutelkti į vasaros pradžią, ar racionaliau planuoti viso ugdymo proceso metu.

Dar viena vasaros metui būdinga problema - vaikų užimtumas ir priežiūra laisvalaikiu. Periodas, kai ugdymo įstaigos nedirba, trunka maždaug tris mėnesius. Tuo metu tėvai priversti spręsti dilemą, kaip suderinti darbą su atžalų priežiūra. Dažna išeitis yra vaikų vasaros stovyklos, tačiau paprastai jos yra brangios ir ne visoms šeimoms įperkamos. **Nors visos savivaldybės privalo prisidėti prie vaikų vasaros užimtumo finansavimo, realybėje šiam tikslui skiriamos sumos labai nevienodos.** Lietuvos neformaliojo švietimo agentūros duomenimis, kai kurios savivaldybės stovykloms vienam mokiniui 2024 m. skyrė kelias dešimtis eurų, kitos mažiau nei 5 eurus arba apskritai nenumatė tam lėšų.⁵⁴ Tai atspindi švietimo politikos fragmentaciją, kai dėmesys skiriamas formaliems mokslo metams, jų trukmei, o vasaros laikotarpis paliekamas šeimų atsakomybei. **Ši situacija ypač paveikia mažesnes pajamas gaunančias ir socialinės rizikos šeimas, kurių vaikai atostogų metu lieka be priežiūros arba minimaliai užimti. Tai didina socialinę atskirtį ir probleminio elgesio riziką.** Dėl to svarbu sudaryti lygias galimybes dalyvauti vasaros stovyklose skirtingų socioekonominių sluoksnių vaikams, užtikrinti, kad užimtumo išlaidų kompensavimo mechanizmas visose savivaldybėse būtų vienodas ir aiškus.

Pastebima, kad jaunimas vis aktyviau siekia įsilieti į darbo rinką dar mokyklos suole, o darbdaviai suteikia jiems daugiau tokių galimybių. Pvz., Užimtumo tarnyba skelbia, kad 2024 metais anketas dėl vasaros darbo užpildė 1 433 moksleiviai, o įdarbinti juos pasiryžo 195 darbdaviai. Palyginus su 2023-iais, kai darbą norėjo rasti vos 703 moksleiviai, o jį siūlė 150 darbdavių, matomas akivaizdus augimas.⁵⁵ Šie pokyčiai rodo ne tik didėjantį mokinių norą įgyti praktinių įgūdžių bei finansinį savarankiškumą, bet ir didesnę darbdavių atvirumą bei ryžtą įtraukti jaunimą į darbo rinką. Sąlygos moksleiviams dirbti vasarą ypatingai palankios kurortinėse savivaldybėse, tačiau ir kitose vietovėse vertėtų sudaryti daugiau tokių galimybių bei skatinti paauglius naudingai praleisti atostogas. Vis dėlto ilgesni mokslo metai gali riboti šį pasirinkimą, didėja rizika, kad mokiniai nepajėgs derinti darbo ir mokymosi, o tai gali turėti ne tik neigiamų pasekmių jų akademiniams rezultatams, bet ir paskatinti pasitraukti iš švietimo sistemos po privalomojo ugdymo.⁵⁶

⁵² Platūkytė, D. (2019 rugpjūčio 20 d.). Mokslo metų ilginimas: vieni pyksta dėl per karščius alpančių mokinių, kiti mato naujas edukacinių galimybes. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1089550/mokslo-metu-ilginimas-vieni-pyksta-del-per-karscius-alpstanciu-mokiniu-kiti-mato-naujas-edukaciju-galimybes>

⁵³ Ten pat.

⁵⁴ Vaikų vasara savivaldybėse: viener skiria beveik 30 eurų, kitur – nė cento. (2025 gegužės 12 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/svietimas/45/2559745/vaiku-vasara-savivaldybese-vienur-skiria-beveik-30-euru-kitur-ne-cento>

⁵⁵ Darbo skelbimuose – išaugęs sezoninis mokinių poreikis. (2024 m. gegužės 14 d.). Prieiga per internetą: <https://uzt.lt/naujienos/8/darbo-skelbimuose-isauges-sezoninis-mokiniu-poreikis%3A495>

⁵⁶ Brazienė, R., Mikutavičienė, I. (2013). Lietuvos jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką: švietimo, darbo ir užimtumo politikos aspektas. Prieiga per internetą: <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/de7a7327-1e4c-4dc5-ad14-3cce31877215/content>

Kaip matyti, mokslo metų trukmės, tiksliau – mokymosi vasarą – klausimas Lietuvoje glaudžiai susijęs su sunkumais, kylančiais dėl egzaminų ir pamokų organizavimo tuo pačiu metu, klimato sąlygų, infrastruktūros trūkumų, taip pat su galimybėmis vaikams prasmingai praleisti atostogas. Dauguma mokyklų nepritaikytos karščiams, tai lemia ugdytinių kognityvinių gebėjimų suprastėjimą. Dėl egzaminų vasarą išskaidomi švietimo įstaigų žmogiškieji resursai ir išauga pedagogų darbo krūvis, o mokymas(is) birželį dažnai tampa mažiau efektyvus. Sprendimas trumpinti mokslo metus sušvelnina kai kurias įtampas, tačiau iš esmės neeliminuoja sisteminių problemų, susijusių su egzaminų rengimu, mokyklų pritaikymu darbui per karščius, edukacijų prieinamumu ir vaikų užimtumu vasarą. Šiuo atžvilgiu būtinas kompleksiškas požiūris, padedantis kurti efektyvią švietimo sistemą.

5. Mokinių pasiekimai, emocinė sveikata ir krūvio reguliavimas

Mokymosi laiko organizavimas ir mokslo metų trukmė kurį laiką buvo siejami su mokinių pasiekimais, tačiau tarptautiniai tyrimai rodo, kad mokslo metų ilgumas ne visada koreliuoja su ugdymo rezultatais – juos lemia tarpusavyje susijusių veiksnų sistema. Svarbiausia ne tai, kiek laiko mokiniai praleidžia mokykloje, o kaip šis laikas išnaudojamas. Šiuolaikinės švietimo politikos analizė pabrėžia mokymo(si) kokybės, poilsio ciklų ir emocinės gerovės, kaip pagrindinių veiksnių, lemiančių ugdymo rezultatus, sąveiką. Toliau aptariama šių faktorių svarba ir moksliniai duomenys apie žinių praradimo vasarą efektą (angl. *summer learning loss*) ir sąsajas tarp namų darbų krūvio bei mokinių emocinės būklės.

2022 m. PISA tyrimo kontekste aptardama mokymosi laiko ir pasiekimų sąsajas skirtingose šalyse EBPO pabrėžia, kad **ugdymo trukmė yra tik vienas iš faktorių, lemiančių mokymosi pasiekimus. Vienas svarbiausių sėkmingo švietimo veiksnių yra kokybiškas mokymuisi skiriamo laiko panaudojimas.**

Mokymosi laiko kokybę lemia įvairios aplinkybės, tarp kurių – mokymo efektyvumas, mokymosi išteklių prieinamumas, mokinių motyvacija ir palanki mokymosi aplinka. EBPO publikacijoje pažymima, kad, **net ir esant panašiam mokymosi laikui, rezultatai skiriasi priklausomai nuo to, kiek laiko mokytojai gali skirti pasiruošimui, individualiam darbui su mokiniais ir refleksijai.** Taip pat akcentuojama, kad akademinis jaunuolių pasiekimus veikia socioekonominis kontekstas, mokyklų finansavimo lygis ir emocinę gerovę kuriančios sąlygos, lemiančios mokinių motyvaciją ir ilgalaikį įsitraukimą į mokymąsi.⁵⁷ 2022 m. HBSC tyrimas atskleidė, kad Lietuvos mokinių socialinės gerovės rodikliai nuo ankstesniojo 2018 m. tyrimo suprastėjo ir buvo žemesni nei kitų šalių vidurkis. Pvz., 66 proc. Lietuvos mokinių nurodė jaučiantys nepakankamą mokytojų, o 56 proc. – bendraklasių paramą (kitose šalyse – atitinkamai 48 proc. ir 45 proc.). Nepasitenkinimą mokykla išreiškė 71 proc. apklaustųjų. Moksleiviai taip pat nurodė patiriantys didelį mokymosi krūvį.⁵⁸

⁵⁷ OECD. (n. d.). Learning time and disciplinary climate. Prieiga per internetą: <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/learning-time-and-disciplinary-climate.html>

⁵⁸ LSMU. (2025 m. balandžio 8 d.). Bemaž pusė Lietuvos vaikų ir paauglių stinga šeimos palaikymo: socialinės gerovės rodikliai prastėja. Prieiga per internetą: https://lsmu.lt/bemaz-pusei-lietuvos-vaiku-ir-paaugliu-stinga-seimos-palaikymo-socialines-geroves-rodikliai-prasteja/?fbclid=IwY2xjawJnhiRleHRuA2FlbQlMQABHlwACsYHxNgZ_cbT_aipAcyd_Kl6eelsxp3mhCqG9wF_dKpT7liZfqnRmMqr_aem_DbT-yC_NKQb4OFh62yWN1w#

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Pvz., remiantis 2022 m. PISA tyrimo ataskaita,⁵⁹ švietimo sistemose, kuriose daugumos mokinių pamokos trunka iki 20 arba virš 39 valandų per savaitę, matematikos rezultatai paprastai būna žemesni. **EBPO šalyse fiksuotas vidutinis pasiekimų matematikos srityje gerėjimas sulig kiekviena papildoma pamokų valanda per savaitę, bet neperžengiant 27 valandų per savaitę.** Ataskaitoje pažymima, kad remiantis vien šia koreliacija negalima daryti išvados, jog ilgesnis mokymasis kenkia mokinių išprusimui. Jei ugdymo įstaigoje yra daugiau moksleivių, kuriems sunkiau sekasi mokytis, jiems gali prireikti daugiau laiko įsisavinti dalyką. Tokiais atvejais daugiau mokymosi valandų gali būti skiriama rezultatų korekcijai. Neatmetama, kad kai kur prastesnius mokinių rezultatus ir ilgesnes mokymosi valandas gali lemti aukštos kvalifikacijos mokytojų ir mokomosios medžiagos stygius. Taip pat EBPO akcentuoja, kad, norint išsiaiškinti, kodėl yra neigiamas ryšys tarp ilgesnių mokymosi valandų ir mokymosi rezultatų, reikia atlikti tolesnius tyrimus.⁶⁰

Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) mokslininkai Matthew A. Kraftas ir Sarah Novicoff 2024 m. publikuotoje studijoje analizavo, kaip mokykloje praleidžiamas laikas siejasi su mokinių akademineis rezultatais. Darbe aptarti tyrimai rodo, kad mokymosi laiko pailginimas paprastai lemia mažą arba vidutinį akademinių pasiekimų augimą. Didesnę naudą mokymosi pratęsimas duoda mažiau palankioje socioekonominėje padėtyje esantiems mokiniams. Vis dėlto tyrimų rezultatai nėra vienareikšmiai ir labai priklauso nuo konteksto. Kai kuriais atvejais fiksuojama didesnė ilgesnio mokymosi nauda, kitais – nenustatoma beveik jokio poveikio. **Efektas priklauso nuo skirtingų tarpusavyje susijusių veiksnių: esamos mokymosi trukmės, pridedamo papildomo laiko, srities, kurioje tas laikas ilginimas, šio laiko išnaudojimo ir bendro konteksto, kuriame tyrimas atliktas. Ilgesnis mokymosi laikas gali duoti didesnę teigiamą efektą, kai kartu stengiamasi skatinti mokinių įsitraukimą ir gerinti mokymosi kokybę.** Pabrėžiama, kad svarbu atskirti, kiek laiko skiriama pamokai ir kiek jos užima dalyko dėstymas bei aktyvus mokymasis. Kuo geriau pamokos laikas paverčiamas aktyviu mokymusi, tuo efektas mokinių pasiekimams didesnis.⁶¹ Kitame 2019 m. grupės JAV tyrėjų pavišintame darbe konstatuojama, jog jų išanalizuoti duomenys nepakankami, kad būtų galima daryti nenuginčijamas galutines išvadas, tačiau šio tyrimo kontekste aiškus ryšio tarp mokslo pailginimo ir akademinių rezultatų pagerėjimo nenustatyta. Taip pat darbe nurodoma, jog esama duomenų, rodančių, kad ilgesni, virš 180 dienų trunkantys mokslo metai gali turėti neigiamos įtakos bendriems mokinių pasiekimams, o geriausių rezultatų pasiekama, kai per dieną vyksta 7 pamokos po 45 minutes.⁶²

Amerikiečio Dereko Wu 2018 m. publikuotame straipsnyje apie mokymosi dienos ir mokslo metų trukmės aspektus, išryškėjusius analizuojant 1995–2007 m. TIMSS rezultatus, teigiama, kad ugdymo(si) laiko **poveikis mokinių pasiekimams daugiau priklauso nuo pamokų per dieną, o ne nuo mokslo metų trukmės.** Be to, ryšys tarp mokinių pasiekimų ir mokymo laiko rodo mažėjančią ribinę ugdymo laiko grąžą – **kuo daugiau mokslo valandų pridedama, tuo gaunama nauda mažesnė.**⁶³

⁵⁹ OECD. (2023). PISA 2022 Results Learning During – and From – Disruption. Volume II. Prieiga per internetą: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/12/pisa-2022-results-volume-ii_222a5ef6/a97db61c-en.pdf

⁶⁰ Ten pat.

⁶¹ Kraft, M. A., Novicoff, S. (2024). Time in School: A Conceptual Framework, Synthesis of the Causal Research, and Empirical Exploration. Prieiga per internetą: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC12366744/pdf/nihms-2043888.pdf>

⁶² Peng, Y., Finnie, R. K. C., Hahn, R. A., Johnson, R. L., Fielding, J. E., Truman, B. I., Muntaner, C., Fullilove, M. T., Zhang, X. (2019). Expanded in-school instructional time and the advancement of health equity: A Community Guide systematic review. Prieiga per internetą: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7359915/pdf/nihms-1060110.pdf>

⁶³ Wu, D. (2020) Disentangling the Effects of the School Year from the School Day: Evidence from the TIMSS Assessments. Prieiga per internetą: <https://direct.mit.edu/edfp/article-abstract/15/1/104/10316/Disentangling-the-Effects-of-the-School-Year-from>

Empiriniai tyrimai rodo, kad ilgos vasaros atostogos turi neigiamą poveikį pasiekimams ir lemia vadinamąjį žinių praradimo vasarą efektą, t. y. nustatyta, kad po vasaros atostogų mokinių pasiekimai trumpam krenta. Dar 1996 m. atlikta metaanalizė „The Effects of Summer Vacation on Achievement Test Scores“, apibendrinanti 39 empirinius tyrimus, atskleidė, kad per tris mėnesius truncančias atostogas mokiniai praranda maždaug tiek žinių, kiek įgyjama per du mėnesius.⁶⁴ Mokyklose, taikančiose subalansuoto kalendoriaus modelį, kai mokslo metai skaidomi į 6–8 savaitinių mokymosi ir 2 savaitinių poilsio ciklus, patiriami mažesni mokslo praradimai.

Dažniausiai siūlomi trys modeliai, kaip galima sumažinti žinių praradimo vasarą efektą:

- ugdymo(si) vasarą programos – vasaros atostogų metu organizuojamas struktūrizuotas akademinis ugdymas, padedantis moksleiviams išlaikyti arba pagerinti rezultatus ir įsitraukimą.
- Mokslo metų išplėtimas (angl. *extended year education*) – papildomų mokymosi dienų pridėjimas vasarą ar savaitgaliais, taip padidinant ugdymo dienų skaičių virš 200 per metus.
- Mokymasis ištisus metus (angl. *year-round calendar*) – ugdymo modelis, kuriame bendras mokymosi dienų skaičius išlieka toks pats, tačiau mokslo metai paskirstomi tolygiau per kalendorinius metus, sutrumpinant ilgas vasaros atostogas.

Papildomos vasaros ugdymo programos – plačiai naudojamas metodas, skirtas skatinti moksleivių pažangą.⁶⁵ Kalbant apie išplėstinių mokslo metų bei mokymosi visus metus modelius, reikšmingo jų taikymo poveikio mokinių pasiekimams neaptikta. **Juos tiriant dažnai nustatoma nežymi nauda ir akcentuojama, kad esamų įrodymų nepakanka, jog būtų galima pripažinti ilgesnio mokykloje praleisto laiko veiksmingumą gerinant akademinius pasiekimus.** Nėra duomenų, vienareikšmiškai pagrindžiančių tolygesnio mokslo dienų paskirstymo metų eigoje teigiamą poveikį mokinių pasiekimams, tačiau pripažįstama tokio ugdymo proceso organizavimo nauda pažeidžiamiesiems, prasčiau besimokantiems mokiniams.^{66, 67} EBPO pažymi, kad ilgainiui trumpesnės pertraukos tarp mokslų gali sukelti tiek mokinių, tiek mokytojų nuovargį ir sumažinti darbo mokykloje patrauklumą.⁶⁸

Vertinant mokymosi trukmę, labai svarbus ir žinių gilinimui už klasės ribų skiriamas laikas. EBPO parengtoje 2022 metų PISA tyrimo apžvalgoje rašoma, kad skirtingose šalyse namų darbų ruošimas užtrunka labai nevienodai. Vidutiniškai mokiniai namų darbams skiria 1,5 valandos per dieną, trečdalis – daugiau nei dvi valandas. **Teigiamas ryšys tarp akademinių pasiekimų ir namų darbų ruošimo trukmės išlieka tik kai pastarajai veiklai skiriama iki dviejų valandų per dieną, o viršijus šią ribą tampa silpnesnis ar netgi neigiamas.** Nustatyta, kad mokiniai, namų darbams skiriantys daugiau nei dvi valandas per dieną, paprastai nepasiekia geresnių matematikos rezultatų, o kai kuriose šalyse ilgesnė mokymosi trukmė susijusi su mažesniais pasiekimais. Ataskaitoje pabrėžiama, kad ilgesnis mokymosi laikas nebūtinai lemia aukštesnius rezultatus, nes gali reikšti, kad dalis mokinių sunkiau įsisavina medžiagą arba patiria perteklinį krūvį. Be to, toks laiko disbalansas riboja galimybes dalyvauti neakademiniame veikloje, kuri

⁶⁴ Cooper, H., Nye, B., Charlton, K., Greathouse, S. (1996). The Effects of Summer Vacation on Achievement Test Scores: A Narrative and Meta-Analytic Review. Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/1170523?seq=6>

⁶⁵ Lynch, K., Lanteri, L., An, L., Macenido, Z., Richardson, J. (2025). The effects of summer learning on social-emotional and behavioral outcomes: A meta-analysis. Prieiga per internetą: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2773233925000257>

⁶⁶ Hanover Research. (2022). Best practices for balanced calendars: Research priority brief. Prieiga per internetą: <https://www.waesd.org/wp-content/uploads/2024/08/Hanover-Research-Best-Practices-for-Balanced-Calendars-ac.pdf>

⁶⁷ Žr. 62 šaltinį.

⁶⁸ OECD. (2025). Education at a Glance 2025: OECD Indicators. Prieiga per internetą: https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2025_1c0d9c79-en/full-report/how-much-time-do-students-spend-in-the-classroom_5ae440db.html

svarbi emocinei gerovei ir socialinių įgūdžių plėtrai.⁶⁹ Švietimo, mokslo ir sporto ministerija 2025–2026 ir 2026–2027 m. bendruosiuose ugdymo planuose nustatė namų darbų trukmės rekomendacijas: pradinėse klasėse iki 40 min. per dieną, 5–8 klasėse – iki 60 min., vyresnėse – iki 120 min. Nustatyta, kad mokyklos direktorius turi paskirti atsakingą asmenį mokinių mokymosi mokykloje ir namuose krūvio planavimui ir stebėjimui. Be to, mokiniams reguliariai turi būti teikiamas grįžtamasis ryšys, padedantis pašalinti spragas ir efektyviai valdyti mokymosi procesą.⁷⁰

EBPO 6 šalyse atliktas pailgintų mokslo metų efekto tyrimas rodo, kad, jei visos kitos sąlygos yra vienodos, švietimo **reforma, kai namų darbams skirtas laikas pakeičiamas mokymusi su pagalba mokykloje, labiau sumažina socialinę nelygybę, nei laiko pamokose pailginimas siekiant aprėpti papildomą ugdymo programos turinį.**⁷¹

Apibendrinant galima teigti, kad tikslų, konkrečių įrodymų, patvirtinančių mokslo ilginimo įtaką vaikų pasiekimams yra nedaug. Dažniausiai nustatomas nedidelis teigiamas mokymosi trukmės ilginimo poveikis akademiniam rezultatams. Mokymosi trukmė pati savaime neužtikrina geresnių moksleivių pasiekimų, svarbu, kaip tas laikas paverčiamas aktyviu mokymusi. Žinoma, kad pernelyg ilgos vasaros atostogos lemia tam tikrą žinių praradimą, tačiau kaip alternatyva siūlomi subalansuoto mokymosi ir ištęstų mokslo metų modeliai ugdymo rezultatus pagerina labai nežymiai. Tiesa, daugelyje šaltinių teigiama, kad ilgesni mokslo metai pagerina žemesniam socioekonominiam sluoksniui priklausančių moksleivių situaciją. Apskritai edukologijos diskurse kaip pagrindinis veiksnys, lemiantis ugdymo(si) rezultatus, pabrėžiama mokymosi kokybės, poilsio ciklų ir emocinės gerovės sąveika. Svarbu atkreipti dėmesį, kad mūsų šalies mokinių emocinės gerovės rodikliai vis dar žemesni nei EBPO vidurkis, todėl svarbu vertinti ne tik mokslo metų trukmę, bet ir mokymosi kokybę, psichologinį klimatą bei krūvio pusiausvyrą.

6. Tarptautinis kontekstas

Mokslo metų trukmė ir mokymosi laiko planavimas konkrečiose valstybėse priklauso nuo švietimo tradicijų, kultūrinių, klimato, ir kt. ypatumų. Šiame skyriuje lakoniškai apžvelgiama, kaip skiriasi mokymosi trukmė įvairiose šalyse, išryškinami pagrindiniai mokymosi trukmės, intensyvumo, mokinių pasiekimų ir emocinės gerovės derinimo aspektai.

Naujausios ataskaitos „Education at a Glance 2025“ duomenimis, **EBPO šalyse mokiniai pradinėse klasėse mokosi vidutiniškai apie 804 val., o pagrindinėse – apie 909 val. per metus. Lietuvoje šie rodikliai yra mažesni – atitinkamai 676 ir 864 val.⁷² Vidutiniškai mokymo trukmė dienomis visose ugdymo pakopose yra panaši – pradinėje 186 d., pagrindinėje 184 d., vidurinėje 183 d. per**

⁶⁹ OECD. (2023). PISA 2022 Results Learning During – and From – Disruption. Prieiga per internetą:

https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/12/pisa-2022-results-volume-ii_222a5ef6/a97db61c-en.pdf

⁷⁰ 2025–2026 ir 2026–2027 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrieji ugdymo planai. Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2025 m. gegužės mėn. 21 d. įsakymu Nr. V-559. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/dcde0d24360d11f08fdabd4950271e2c>

⁷¹ Radinger, T., Boeskens, L. (2021 m. liepos 28 d.). More time at school: Lessons from case studies and research on extended school days. Prieiga per internetą: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/07/more-time-at-school_f5587432/1f50c70d-en.pdf

⁷² OECD. (2025). Education at a Glance 2025: Lithuania. Prieiga per internetą: https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2025_1a3543e2-en/lithuania_b4b81fd6-en.html

metus. Lietuvoje naujose ugdymo programose nustatyta, kad pradinukų mokslo metai tęsiasi 170 d., o pagrindinių klasių moksleivių – 180 d. Skirtumas tarp pradinio ir pagrindinio ugdymo mokslo metų trukmės daugumoje šalių yra mažesnis nei dvi dienos, tačiau Lietuva ir dar kelios kitos valstybės pasižymi gerokai didesniu – net dešimties dienų – dviejų savaitių – skirtumu.⁷³

Vasaros atostogų trukmė – vienas iš labiausiai Europos šalyse varijuojančių aspektų. Lietuvoje 2026 metais vasaros atostogos tęsis 11 savaitių. 2024 m. duomenimis, ilgiau atostogauja Pietų Europos šalių, tokių kaip Portugalija, Italija, Graikija, Albanija, Malta, vaikai. Ilgesnės nei 12 savaitių moksleivių atostogos taip pat suteikiamos Airijoje, Islandijoje ir Latvijoje. Trumpiausios – 6 savaitių – vasaros atostogos Vokietijoje, Olandijoje ir Lichtenšteine. Lietuva ir Latvija pirmąją pagal metinį pradinukų poilsio laiką.⁷⁴

Danijos švietimo sistema išsiskiria ilgiausia ugdymo trukme – mokslo metai čia tęsiasi apie 40 savaitių arba 200 dienų. Ikimokyklinio amžiaus vaikai ir 1–3 klasių mokiniai mokosi mažiausiai 1 110 val. per mokslo metus, 4–6 klasių auklėtiniai bent 1 320 val., o septintokai, aštuntokai ir devintokai – 1 400 val.⁷⁵ Nors danų vaikai per metus ilsisi trumpiausiai, jie yra tarp pirmaujančiųjų vertinant mokymosi motyvą ir emocinę gerovę. Net 90 proc. mokinių nurodo jaučiantys, kad mokytojai juos palaiko, ir daugiau nei 80 proc. teigia, kad jiems patinka mokytis naujų dalykų.⁷⁶

Norvegijoje mokslo metai trunka apie 38 savaites arba 190 dienų (iki 810 val.).⁷⁷ Vasaros atostogos užima tik 8 savaites, o likęs poilsio laikas išskaidytas į kelis trumpesnius ciklus. 2016 m. šalyje įgyvendinta reforma, kuria siekta sumažinti perteklinį dėstomų dalykų turinį bei pamokų krūvį, stiprinti tarpdisciplininius gebėjimus ir suteikti mokytojams didesnę autonomiją planuojant pamokas ir jų turinį, geriau pritaikant jį mokinių poreikiams.⁷⁸

Švedijoje mokslo metai tęsiasi 40 savaitių per kurias ugdymui skiriamos 178 dienos. Mokslai pradedami rugpjūčio viduryje ir baigiami įpusėjus birželiui.⁷⁹ 2011 m. įgyvendinta reforma pakreipė Švedijos švietimo perspektyvą nuo orientavimosi į mokinio asmeninį tobulėjimą link didesnio dalykinių žinių akcentavimo. Tyrimų duomenimis, dabar pastebimas perdėtas dėmesys pasiekimams, o mokinių asmenybių ugdymui jo skiriama mažai. Tai lemia, kad tiek moksleiviai, tiek mokytojai patiria stresą siekdami aukštesnių rezultatų.⁸⁰

⁷³ Žr. 68 šaltinį.

⁷⁴ Ten pat.

⁷⁵ Eurydice. (2024 m. lapkričio 24 d.). Single-structure primary and lower secondary education: Denmark. Prieiga per internetą: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurydice/denmark/organisation-single-structure-education>

⁷⁶ Ten pat.

⁷⁷ Eurydice. (2025 m. kovo 19 d.). Organisation of single-structure education: Norway. European Education and Culture Executive Agency. Prieiga per internetą: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurydice/norway/organisation-single-structure-education>

⁷⁸ Kvamme, O. A., Karseth, B., Ottesen, E. (2021 m. rugsėjo 6 d.). The concern for interdisciplinarity in the renewal of the Norwegian national curriculum. Prieiga per internetą: <https://eera-ecer.de/ecer-programmes/conference/26/contribution/51663>

⁷⁹ School terms and vacation periods for upper secondary school (2025 m. kovo 17 d.) Prieiga per internetą:

<https://gymnasieskola.stockholm/en/school-terms-and-vacation-periods-for-upper-secondary-school>

⁸⁰ Rapp, S. (2022) The Education Act and the norms in Swedish education: power struggles between students' knowledge development and personal development. Prieiga per internetą: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00131911.2022.2083080>

Skandinaviškas švietimo modelis daug metų buvo pavyzdinis. Suomija ir Estija kurdamos nacionalines švietimo strategijas rėmėsi šiuo modeliu ir dabar demonstruoja vienus aukščiausių PISA mokinių pasiekimų rezultatų.

Suomijoje mokslo metai prasideda rugpjūčio viduryje, trunka apie 38 savaites (195 d., 900 val.) ir baigiasi birželio pradžioje. Vasaros atostogos tęsiasi apie 10 savaitių. Pamoka trunka 60 min., iš kurių ne mažiau kaip 45 min. turi būti skiriamos mokymui. Taip pat yra galimybė rengti 90 min. trukmės pamokas. EBPO ataskaitose Suomija pasižymi aukšta mokytojų atrankos ir rengimo kokybe bei dideliu jų profesionalumu bei keliamu pasitikėjimu.⁸¹ 2022 m. PISA tyrimo duomenimis Suomija, palyginti su kitomis EBPO valstybėmis, pasižymi mažiausiu pasiekimų tarp šalies mokinių ir mokyklų skirtumu. Suomia namų darbams skiria mažiau laiko nei daugelio kitų EBPO šalių moksleiviai, tačiau jų pasiekimai yra aukšti.⁸²

Estijoje mokslo metai trunka 35 savaites, per kurias mokiniai ugdomi 175 dienas. Jaunesnių moksleivių ugdymo programose numatytos 661 val., o vyresnių – 822 val. mokymosi. 2025–2026 m. mokslo metai, palyginti su praėjusiais, pailginti savaite. Numatyti penkeri mokyklinių atostogų etapai, dalijantys mokslo metus į 35 dienų trukmės ugdymo ciklus. Bendra atostogų trukmė – ne mažiau kaip 12 savaitių, o vasaros atostogos tęsiasi bent 8 savaites iš eilės.⁸³ Pagal 2022 m. PISA tyrimo rezultatus, Estija yra aukščiausiai vertinama Europos valstybė ir viena iš lyderių tarp visų EBPO šalių. Čia keliama aukšti mokytojų atrankos ir pasitikėjimo jais standartai. Tačiau aukšta švietimo standartų kartelė turi pasekmių mokinių gerovei. Esama duomenų, kad net du trečdaliai Estijos moksleivių jaučiasi chroniškai pavargę, nurodo daug laiko skiriantys papildomam mokymuisi ir namų darbams. Taip pat pabrėžiama, kad ugdymo programos yra perkautos.⁸⁴

Lenkija, kurios kultūrinis kontekstas panašus į Lietuvos, turi kone mažiausiai ugdymo valandų tarp EBPO šalių. Čia mokslo metai trunka nuo rugsėjo 1 d. iki pirmojo penktadienio po birželio 20 d. Pradinukų mokslai tęsiasi 564 val., aukštesnių klasių moksleivių – 762 val. per metus.⁸⁵ 2022 m. PISA tyrimo duomenimis, nors Lenkijos penkiolikmečių akademiniai rezultatai šiek tiek viršija EBPO vidurkį, šalis yra paskutinėje vietoje pagal mokinių mokymosi motyvaciją – tik mažai jų daliai patinka semtis naujų žinių mokykloje.⁸⁶ Negana to, pastaraisiais metais pastebimas žymus vaikų emocinės sveikatos suprastėjimas.⁸⁷ Imtasi mažinti krūvius mokyklose – jauniausiems moksleiviams (iki 8 klasės) panaikinti

⁸¹ OECD. (2020). Education Policy Outlook in Finland. Prieiga per internetą:

https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/12/education-policy-outlook-in-finland_47abebf6/f162c72b-en.pdf

⁸² Ten pat.

⁸³ Eurydice. (2025 m. liepos 9 d.). Organisation of single-structure education: Estonia. Prieiga per internetą:

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurydice/estonia/organisation-single-structure-education>

⁸⁴ Masters, G. (2024 m. gegužės 26 d.) How Estonia is Building a World-Class Learning System. Prieiga per internetą:

<https://worldclasslearningsystems.com/how-estonia-is-building-a-world-class-learning-system>

⁸⁵ Eurydice. (2025 m. rugpjūčio 12 d.). Organisation of single-structure education: Poland. Prieiga per internetą:

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurydice/poland/organisation-single-structure-education>

⁸⁶ OECD. (2023). PISA 2022 Results (Volume I and II) - Country Notes: Poland. Prieiga per internetą:

https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes_ed6fbcc5-en/poland_4a2c28c8-en.html

⁸⁷ Jamiyandagva, B. (2025 m. rugpjūčio 23 d.). Policy brief: Student mental health and wellbeing in Poland: Are the current policies and measures enough? Prieiga per internetą: <https://openjournals.library.sydney.edu.au/ANZJES/article/download/20798/17772>

namų darbai,⁸⁸ o visas ugdymo turinys sutrumpintas 20 proc., tikintis, kad tai padės labiau ugdyti kritinį mąstymą, užuot skatinus „sausą kalimą“. ⁸⁹

Jungtinėje Karalystėje pastaraisiais metais siekiama pakelti švietimo standartus ir kompensuoti COVID-19 pandemijos padarinius mokinių pasiekimams. 2022 m. nustatyta, kad nuo 2024 metų rugsėjo mokymosi savaitė visose valstybės finansuojamose mokyklose turės trukti mažiausiai 32,5 val. per savaitę.^{90, 91} Mokslo metai Jungtinėje Karalystėje trunka apie 190 dienų. Moksleiviams suteikiamos 6 savaičių vasaros atostogos, 2 savaičių trukmės kalėdinės ir Velykų atostogos, taip pat trejos po savaitę truncančios trimestro vidurio atostogos rudenį, pavasarį ir vasarą. Taigi, iš viso atostogaujama 13 savaičių.⁹² Vis dažniau pasigirsta raginimų atsisakyti nuo Viktorijos laikų galiojančios tvarkos, kai vasarą atostogaujama 6 savaites – sutrumpinti jas iki 4 savaičių atankamai pailginant atostogas metų eigoje.⁹³

Azijos šalys, tokios kaip Pietų Korėja, Japonija, Singapūras ir Honkongas, daug metų PISA tyrime pasiekia aukštų rezultatų. Tai liudija aukštus regiono švietimo standartus, tačiau šių šalių mokiniai patiria spaudimą, kad ši kartelė nenukristų. Aukšti akademiniai lūkesčiai ir šeimos bei visuomenės spaudimas mokytis yra Azijos kultūrinis bruožas, kuris kildinamas iš konfucianistinio požiūrio į švietimą.⁹⁴ Nors šios šalys siekia įgyvendinti reformas, skirtas pagerinti mokinių emocinę gerovę, visuomenės spaudimas išlieka. 2022 m. PISA tyrime Pietų Korėja ir Singapūras išsiskiria aukščiausiais mokinių rezultatais.

Pietų Korėjoje privalomojo ugdymo valandų skaičius per metus yra mažesnis nei EBPO šalių vidurkis – tik 655 val. pradiniam ir 842 val. viduriniame lygyje,⁹⁵ tačiau dauguma mokinių po pamokų papildomai lanko privačias mokyklas, todėl bendras mokymosi laikas viršija 50 valandų per savaitę. Tradiciškai šalyje daug metų akcentuojamas mokinių pasirengimas stojimui į elitines aukštąsias mokyklas. Šeimos Pietų Korėjoje užsikrauna daug didesnę finansinę naštą papildomam vaikų ugdymui nei kitose gerus PISA įvertinamus gaunančiose šalyse, tokiose kaip Suomija ir Estija. Taip pat Pietų Korėjoje labai ryški konkurencija tarp bendraamžių, net 65,4 proc. nurodo, kad varžymasis su kitais mokiniais yra labai svarbus (EBPO šio rodiklio vidurkis yra 44 proc.). Čia mokiniai labai motyvuoti mokytis, net 80 proc. jų nurodo norintys pirmauti visose veiklose. Taip pat korėjiečiai išsiskiria baime suklysti ir dėl to užsitraukti neigiamą aplinkinių požiūrį (76 proc.). Beveik trečdalis Pietų Korėjos mokinių nurodo, kad mokosi virš 60

⁸⁸ Poland to abolish homework for primary school pupils. (2019 m. sausio 19 d.). Prieiga per internetą:

<https://notesfrompoland.com/2024/01/19/poland-to-abolish-homework-for-primary-school-pupils>

⁸⁹ Poland introduces "slimmed-down" school curriculum cutting content by 20%. (2024 liepos 1 d.). Prieiga per internetą:

<https://notesfrompoland.com/2024/07/01/poland-introduces-slimmed-down-school-curriculum-cutting-content-by-20>

⁹⁰ Hall, R. (2022 kovo 26 d.). Ministers to make school week a minimum of 32.5 hours in England. Prieiga per internetą:

<https://www.theguardian.com/education/2022/mar/26/ministers-to-make-school-week-a-minimum-of-32-5-hours-in-england>

⁹¹ Department for Education. (2023 m. liepa). Length of the School Week Non-Statutory Guidance. Prieiga per internetą:

[https://assets.publishing.service.gov.uk/media/64a2f21fbb13dc000cb2e5e1/Minimum_School_Week_Non-Statutory_Guidance.pdf#:~:text=The%2032.5%20hour%20minimum%20expectation%20includes%20the,compulsory%20school%20day%20\(i.e.%20official%20home%20time\)](https://assets.publishing.service.gov.uk/media/64a2f21fbb13dc000cb2e5e1/Minimum_School_Week_Non-Statutory_Guidance.pdf#:~:text=The%2032.5%20hour%20minimum%20expectation%20includes%20the,compulsory%20school%20day%20(i.e.%20official%20home%20time))

⁹² Raffell, J. (2025 m. birželio 17 d.). UK school holidays and school days explained. Prieiga per internetą: [https://engage-](https://engage-education.com/blog/uk-school-holidays-and-school-days-explained-a-guide-for-relocators/)

[education.com/blog/uk-school-holidays-and-school-days-explained-a-guide-for-relocators/](https://engage-education.com/blog/uk-school-holidays-and-school-days-explained-a-guide-for-relocators/)

⁹³ Adams, R. (2024 m. vasario 26 d.). School summer holidays in England should be cut to four weeks, report says

<https://www.theguardian.com/education/2024/feb/26/school-summer-holidays-half-term-england-calendar-nuffield-foundation-report>

⁹⁴ Education regime and creativity: the Eastern Confucian and the Western Enlightenment types of learning in the PISA test. Prieiga per internetą: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/2331186X.2022.2144025>

⁹⁵ Muench, R. OECD. (2025). Education at a Glance 2025: Korea. Prieiga per internetą: https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2025_1a3543e2-en/korea_252c9ed2-en.html

val. per savaitę, o tai dvigubai daugiau nei EBPO vidurkis. Toks mokymosi intensyvumas lemia mažą fizinį aktyvumą, miego trūkumą ir laiko stygių socialinėms veikloms. Pietų Korėjoje vykdomos švietimo reformos, kuriomis siekiama optimizuoti mokomąjį turinį ir popamokinį ugdymą, skatinti emocinės gerovės programas, tačiau **nusistovėjęs visuomenės ir šeimos spaudimas daug mokytis išlieka**.⁹⁶

Singapūro švietimo sistema pasižymi griežta akademine disciplina, struktūruotu ugdymo procesu ir aukščiausiais pasiekimais tarptautiniuose vertinimuose. Mokslo metai valstybėje prasideda sausio 2 d. ir trunka iki lapkričio 20 d., o metų pabaigoje būna ilgiausios 6 savaičių atostogos.⁹⁷ Įžvelgiama paradoksali situacija, kai šalies Vyriausybė formaliai akcentuoja holistinį ugdymą ir mokinių gerovę, tačiau tai turi pasitarnauti siekiant akademinių rezultatų ir švietimo sistema vis tiek išlieka orientuota į rodiklius ir pasirengimą egzaminams.⁹⁸

Užsienio švietimo sistemų patirtys rodo, kad mokslo metų trukmė ir mokymosi laiko organizavimas nėra vien kalendoriaus klausimas, bet platesnis reiškinys, atspindintis kiekvienos valstybės požiūrį į mokymąsi ir pasiekimus. Šiuolaikinė švietimo politika vis labiau akcentuoja ne mokymosi trukmę, o tai, kaip organizuojamas ugdymo procesas – ar jis leidžia išlaikyti pusiausvyrą tarp žinių gilinimo, kūrybiškumo, poilsio ir mokinių gerovės. Kai kuriose šalyse moksleiviai, nors ir pirmauja pagal akademinius rodiklius, susiduria su emocinės sveikatos ir perteklinio spaudimo problemomis. Gilesnė šių patirčių analizė suteiktų Lietuvai daugiau įžvalgų, kurios padėtų ieškant subalansuoto modelio, užtikrinsiančio ne tik aukštesnius pasiekimus, bet ir sveiką, motyvuojančią mokymosi aplinką.

7. Apibendrinimas ir akcentai, į ką atkreipti dėmesį

Tarpinių vyresniųjų moksleivių pasiekimų patikrinimų įvedimas 2023 m. išryškino esamas ir atvėrė naujas ugdymo vasarą problemas. Dėl tuo pačiu metu vykstančių egzaminų ir pamokų mokykloms stinga patalpų ir mokytojų. Pedagogų darbo krūvis išauga, o jaunesniųjų klasių ugdymas nustumiamas į antrą planą, dalyje švietimo įstaigų birželis virsta chaotišku mėnesiu.

2024 m. ir 2025 m. atliktos gyventojų apklausos, parodė, kad apie 60 proc. visuomenės būtų už trumpesnius mokslo metus. Apskritai viešojo diskurso analizė atskleidžia, kad švietimo bendruomenė, moksleiviai ir jų tėvai nori ne ilgesnių ar trumpesnių, o prasmingesnių mokslo metų, per kuriuos laikas būtų išnaudojamas tikslingai. Nemažai mokslo tyrimų leidžia daryti prielaidą, kad efektyviausia yra ne formaliai ilgesni mokslo metai, o kokybiškesnis ugdymo(si) laikas, didesnės mokinių įsitraukimo, emocinės gerovės ir tikslinės pagalbos moksleiviams priemonės, tokios kaip individualios konsultacijos ir refleksija. Šie elementai, subalansuota jų dermė turi didesnį poveikį ugdytinių pasiekimams nei ilgesnis

⁹⁶ OECD. (2024). Re-thinking Future Education in Korea: Towards Student Agency and Well-Being. Prieiga per internetą: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/projects/edu/education-2040/6-bilateral-support/Re-thinking_Future_Education_in_Korea.pdf

⁹⁷ School Terms and Holidays for 2025. (2024 m. rugpjūčio 12 d.). Prieiga per internetą: <https://www.moe.gov.sg/news/press-releases/20240812-school-terms-and-holidays-for-2025>

⁹⁸ Ng, P. T. (2020) The Paradoxes of Student Well-being in Singapore. Prieiga per internetą: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1269600.pdf>

mokslas. Tiesa, įžvelgiama ilgesnių mokslo metų nauda žemesnei socioekonominėi klasei priklausantiems vaikams. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal akademinius pasiekimus tarptautiniuose vertinimuose pirmaujančių šalių moksleiviai neretai susiduria su emocinės sveikatos ir perteklinio spaudimo pasiekti puikių rezultatų problemomis.

Naujuosiuose ugdymo planuose ugdymo dienų skaičius formaliai sumažinamas penkiomis dienomis, o sutaupytas laikas perskirstomas konsultacijoms ir individualiam darbui su mokiniais. Taip pat naujai reglamentuotas namų darbų krūvis. Šie sprendimai atspindi šiuolaikinės švietimo politikos orientaciją ne tik į mokinių pasiekimus, bet ir gerovę. Vis dėlto mokslų sutrumpinimas tėra kompromisinis sprendimas, nepašalinantis struktūrinių mokymosi birželį organizavimo bėdų. Būtina sistemiškai spręsti ir kitus su ugdymu vasarą susijusius iššūkius, tokius kaip infrastruktūros pritaikymas karščiams, edukacijų prieinamumo ir vaikų užimtumo užtikrinimas.

Akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

- Svarbu skirti daugiau dėmesio sklandžiam egzaminų ir ugdymo proceso planavimui bei organizavimui, užtikrinti mokymosi, konsultacijų ir neformalaus ugdymo veiklų derinimą birželio mėnesį. Taip pat reikėtų aiškos struktūros, leidžiančios optimaliau paskirstyti žmogiškuosius švietimo sistemos išteklius, sudaryti sąlygas pedagogams vasarą dirbti efektyviai ir nepatiriant perteklinio krūvio.
- Projektuojant ugdymo programas būtina vertinti ne tik mokslo metų trukmę, ugdymo dienų ar pamokų skaičių, bet ir tai, kaip šis laikas išnaudojamas. Ugdymo kokybė priklauso nuo to, kiek mokiniai realiai įsitraukia į mokymąsi, kiek laiko skiriama individualiam darbui, konsultacijoms ir poilsui. Be to, itin aktuali vaikų ir jaunimo užimtumo laisvalaikio, stovyklų ir socialinių paslaugų plėtra, ypač planuojant taikyti ilgesnių vasaros atostogų modelį.
- Svarbu pereiti nuo trumpalaikių reakcijų prie duomenimis grįsto planavimo, kad švietimo kalendorius atspindėtų ne kompromisą, o subalansuotą mokymosi sistemą. Tam reikia apsibrėžti vertinimo kriterijus, padėsiančius įsivertinti mokinių pasiekimų pokyčius, emocinės sveikatos tendencijas ir mokytojų darbo krūvį.
- Tikslinga inicijuoti pilotines programas, leidžiančias empiriškai įvertinti trumpesnių, bet intensyvesnių ir ilgesnių, labiau ištęsto ugdymo turinio mokslo metų poveikį mokinių pasiekimams ir bendrai savijautai.